

Asia: VN/24846/2023

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma

Yleiset kysymykset

Onko suunnitelmassa ja sen linjauksissa tunnistettu olennaiset asiat?

Kestävyyspaneeli on huolissaan siitä, että kaksoissiirtymän käsite on suunnitelmassa kuvattu ylimalkaisesti (s. 8). Puhtaasta siirtymästä ja digitalisaatiosta luodaan mielikuva ongelmattomina prosesseina, mitä korostaa ”puhtauden” käsite vihreästä siirtymästä (vrt. EU Green Deal) puhuttaessa. Tosiasiassa sekä vihreään siirtymään että digitalisaatioon liittyy monia ympäristöllisiä ja sosiaalisia ongelmia, ja lisäksi nämä siirtymät ovat riippuvaisia toisistaan. Kaksoissiirtymän riippuvuuksien tunnistaminen, ongelmien ehkäisy ja ratkaiseminen tulee Kestävyyspaneelin mielestä olla TKI-politiikan keskiössä. Siksi Kestävyyspaneeli painottaa kaksoissiirtymän riippuvuuksien, ristiriitojen ja synergioiden nykyistä tarkempaa, systeemitason käsittelyä.

Suunnitelmassa todetaan perustutkimukseen panostavien valtioiden säilyvän todennäköisemmin kilpailukykyisinä (s.16) sekä tunnistetaan mahdollisuudet tutkimuksen tuomiin yllättäviin hyötyihin (s. 9). Toisaalta suunnitelmassa painotetaan esimerkiksi Suomen Akatemian rahoituksen lisäystä nimenomaan esikaupalliseen soveltavaan tutkimukseen (s. 9, 11). Kestävyyspaneeli huomauttaa, että tällaisessa soveltavassa tutkimuksessa aidosti yllättävien ja ennakoimattomien tulosten syntyminen on epätodennäköisempää kuin puhtaasti tieteellisistä lähtökohdista tehtävässä tutkimuksessa. Itsenäisesti ohjautuvan ja mahdollisesti läpimurtaviin uusiin oivalluksiin johtavaan perustutkimukseen panostamisen sijaan suunnitelmassa ajatellaan että ”yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyö luo uusia aihioita perustutkimukseen.” (s. 11). Kestävyyspaneelin keskeinen huoli on, että tutkimustoiminnan perusedellytykset rapautuvat, jos lisäpanostukset ohjautuvat pääosin kaupallisia lähtökohtia palvelemaan soveltavaan tai ”esikaupalliseen” tutkimukseen, jonka hyödyt on jo ennalta tunnistettu.

Valtion TKI-rahoituksen suuntaamisessa suunnitelma korostaa mahdollisuutta vivuttaa yksityistä ja ulkomaista rahoitusta tukemaan Suomen tavoitteita (s. 7). Kestävyyspaneeli painottaa, että vivuttamisen roolia korostamalla riskinä on, että julkisen TKI-rahoituksen prioriteettien

määrittelyvalta valuu tosiasiaassa julkisen sektorin ulkopuolelle. Tämän riskin ehkäisemiseksi tarvitaan vahvasti muotoiltu visio siitä, millaisia vaikutuksia julkisella rahoituksella halutaan olevan ja ennen muuta selkeät kriteerit sille, millainen TKI-toiminta halutaan rajata pois. Kriittisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi: millaista taloudellista kasvua Suomeen ei enää haluta tai minkä alojen tuottavuuden kasvu on pitkällä aikavälillä Suomen ja globaalin kestävän kehityksen kannalta haitallista?

Miten suunnitelma vaikuttaa sektorinne ja/tai organisaationne toimintaan?

-

Huomiot suunnitelman linjauksiin

Yhteistyö on Suomen T&K-toiminnan vahvuus

Suunnitelmassa linjataan (s. 11),että: ”yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyö luo uusia aihioita perustutkimukseen ja soveltavaan tutkimukseen, tarjoaa yrityksille uutta osaamista liiketoiminnan, tuotteiden, palveluiden ja toimintamallien kehittämiseksi ja edistää tutkimustulosten laajaa hyödyntämistä. Samalla mahdollistetaan täysin uusien ja markkinoita muuttavien innovaatioiden kehittyminen, joiden osuus Suomessa on arviointien mukaan pieni (esimerkiksi OECD 2017).” Kestävyyspaneeli huomauttaa, että vaikka yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyö sparraa sekä soveltavaa että perustutkimusta, yhteistyö olemassa olevien yritysten kanssa tuskin luo disruptioita markkinoille. Yritykset nimenomaan haluavat, että heille tärkeät nykyiset tai ennakoituvat markkinat säilyvät, koska näihin on jo suunnattu T&K-panostuksia. Disruptiiviset innovaatiot syntyvät ennemmin nykyisten markkinoiden laidoilla ja ulkopuolella.

Yritysten kunnianhimoisen T&K-toiminnan lisääntyminen vauhdittaa talouskasvua

- **Yritysten T&K-investoinnit kasvuun**
- **Uusia yrityksiä T&K-toimintaan**

Suunnitelmassa yritysten kunnianhimoisen T&K toiminnan tavoitteeksi otetaan talouskasvun vauhdittuminen, mikä on liian epämääräinen tavoite. Vauhdikas talouskasvu ei automattisesti lisää hyvinvointia yhteiskunnassa eikä se siksi ole Kestävyyspaneelin mielestä mielekäs tavoite. Esimerkiksi ihmisten tasavertaisuuden ja ympäristökuormituksen kannalta huomio kannattaa kiinnittää ensisijassa kasvun laatuun. Julkisen TKI-rahoituksen tavoitteena tulee kulloisenkin parhaan saatavilla olevan tiedon mukaisesti olla rahoituksen suuntaaminen siten, että se auttaa kasvattamaan kestävän kehityksen tavoitteita tukevaa yritystoimintaa ja uudelleensuuntaamaan tai lopettamaan hallitusti yritystoimintaa, joka ei ole näiden tavoitteiden mukaista, Kestävyyspaneeli painottaa.

T&K-osaaminen lisääntyy ja T&K-osaajien määrä kasvaa julkisella ja yksityisellä sektorilla tuottavuuskasvun tueksi

- **Uutta tietoa tuottava T&K-toiminta**

- **Tutkijanurat vahvistuvat julkisella ja yksityisellä sektorilla**

Suunnitelman linjaus, jonka mukaan ”vahvistetaan tutkijanuria panostamalla tohtorin tutkintoa seuraavaan vaiheeseen. Nykyistä laajemmalla työnantajien yhteistyöllä varmistetaan, että tohtorikoulutetuilla on uranäkymiä kaikilla työnantajasektoreilla” on ongelmallinen, sillä siinä ei puhuta laadusta vaan määristä. Sama koskettaa myös tohtoripilottia. Näissä tavoitellaan verrokkimaiden tasoa, mutta Kestävyyspaneelein mukaan on vaikea nähdä, että Suomi voisi kilpailla määrissä. Suomalaisten osaamisen tulisi olla parempaa ja siihen tulisi panostaa koko koulutusjärjestelmässä. Riskinä Kestävyyspaneeeli tunnistaa myös sen, että tutkijoiden määrää korostavat tavoitteet voivat johtaa tieteellisten läpimurtojen sijaan tutkimuksen laadun marginaaliseen parantumiseen tai jopa heikentymiseen.

Korkeatasoiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit lisäävät Suomen houkuttelevuutta

- **Strategisia vahvuusaloja tukevat infrastruktuurit**
- **Suurteholaskennan kapasiteetin päivittäminen**

-

Kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälisen T&K-rahoituksen hyödyntäminen lisääntyvät

- **EU:n T&K-yhteistyö**
- **Muu kansainvälinen T&K-yhteistyö**

-

T&K-toiminnan strategiset valinnat rakentavat Suomen tulevaisuuden menestystä

-

Huomiot muihin suunnitelman osioihin:

Mahdolliset huomiot suunnitelman seurantaan (luku 4)

-

Mahdolliset huomiot TKI-toimintaympäristön kehittämiseen (luku 5)

-

Kentala-Lehtonen Johanna
Valtioneuvoston kanslia - Kestävyyspaneeli